

NYT om

Nr 101 - 2/2022 - Desember

Gammelt

Utgitt av Fosen Historielag

Foto: Olav Åsvang

Det sto minst tusen slike bygg langs hele kysten. I dag er 55 notheng bevart. Bare i Fosen var det over 80 notheng. Her er de fleste borte.

Nothengene kom med motor i båtene. Fra rundt år 1900 ble nothengene bygd som noe unikt for kysten vår. Landnøter, snurpenøter og drivgarn av naturfibre måtte bakes og tørkes for å vare. Nothengene ble bygget av notlag og redere, senere også av fiskesamvirkelag, fiskebruk, sildoljefabrikker og notbøteri.

De ble bygget over samme lest, men varierte mye i størrelse og ble alltid tilpasset den enkeltes behov og lokalitet.

Redaktør-tanker

Igjen kan vi gledes over ei ny årbok - den 61. i rekken. Fosen historielag har produsert omlag en hyllemeter med litteratur om vår egen historie. Og det kommer mer. I 2023 planlegger vi utgivelse av «Segner i Fosen» og «Fosens historie 2»

Listen over årbokartikler er nå søkbar på web-sidene våre. John Ola har register over de drøyt 800 artiklene i årbøkene.

Fosen historielag har nå fire plattformer for å formidle vår egen historie; årboka, Nytt om Gammelt, facebookside vår og web-siden www.fosen-historielag.no.

Styret har jevnlig samtaler om hvordan vi skal nå fram med budskapet vårt.

Utviklingen har vært enorm fra da laget ble reorganisert i 1964. På den tiden vokste jeg opp i tre-generasjonsfamilie med en bestefar i huset. Han fortalte om gamle dager, og lærte oss gamle arbeidsteknikker og begrep. Nyhetene fra den store verden fikk vi gjennom Adresseavisa og Arbeider-Avisa. NRK Radio hadde en kanal og etter hvert en TV-kanal, som ga oss sin versjon av det som skjedde ute i verden.

Vi hørte på ønskekonserten sammen, mens vi unge hørte på Ti i skuddet. Nitimen startet i 1965, og da fjernsynet kom i hus med ei fordervelig stor antenne på hustaket, fulgte vi med Falkeklubben og på lørdagskveldene så «alle» på Erik Bye.

Det fantes et alternativ - Radio Luxemburg, som allerede i 1933 begynte å sende det hotteste av populærmusikk til de fleste land i Europa. Her i Norge fikk NRK Radio reell konkurranse først i 1981, da det ble delt ut 11 nærradiokonsesjoner.

Flere TV-kanaler fikk vi først i 1992, da TV2 startet sendinger. NRK utvidet med lokalsendinger i 1995, og fikk 3 kanaler i 2007.

Den digitale revolusjonen startet i 1991 med World Wide Web, den såkalte verdensveven. Men det var først i 2006 da facebook ble introdusert at ting endret seg. Året etter introduserte Apple iPhone med berøringsstyrte skjermer.

Dette «fremskrittet» har vi gitt en totalt endret og uoversiktlig mediaverden, med en ukontrollert informasjonsflyt fritatt for redaksjonelt ansvar og kvalitetsikring.

Den nye teknikken har skapt en polariseringen i USA, der folk og familier splittes fordi de foretrekker retten til å tro på det de selv ønsker. Det snakkes om frykten for at dette kan utvikle seg til en borgerkrig. Falske nyheter flourerer. Vi aner ikke hvem som står bak. Samme tendens, dog ikke så sterkt ennå, utvikler seg også i andre land.

Influensere tilraner seg oppmerksomhet og får folk til å tro at de er orakler med løsninger på det aller meste.

I dette kaoset prøver vi i Fosen historielag å nå fram med vår egen historie. Det er viktigere enn noen gang å være klar over sitt eget ståsted, identitet og egen historie formidlet på en saklig måte med navngitte redaktører for å være best mulig rustet til å håndtere denne mediastrømmen.

Teknologien er nytting til mangt, men når det kommer til stykket er det ingenting som erstatter ei god bok, det sosiale liv, kaffekoppen og kroppslukta!

Helge Bueng

God stemning under jubileumsmiddagen i Lysøysund. Foto: Helge Bueng.

Nytt godt årsmøte med jubileum

Det var «stinn brakke» og god stemning da vi møttes til årsmøte på Ankeret i Lysøysund 9. juni. Hele 60 medlemmer hadde satt av dagen og ble med på årsmøteforhandlingene, jubileumsmarkering, en vandring i «Soinne» og en nydelig jubileumsmiddag. Etterpå ble mange av møtedeltakerne med til Nygården ved Tiltrum, der vår første formann, Kristian Nygård, trådte sine barnesko, og senere la grunnlaget for etableringa av Fosen historielag.

Referat fra årsmøtet

60 medlemmer møtte til årsmøtesamlingen i strålende sol.

Helge Bueng ønsket velkommen.

Alle ble presentert ved navneopprop og presentasjon.

Anne Nygård ønsket velkommen til Lysøysund og fortalte om bygda.

1. Godkjenning av innkalling

Årsmøtedato ble kunngjort gjennom Nytt om Gammelt 99 i desember 2021 og nr 100 i mai 2022.

Innkallingen enstemmig godkjent.

2. Valg av møteleder og referent

Som møteleder ble valgt Eilert Bjørkvik
Som referent ble valgt Helge Bueng

3. Årsmelding 2021/22

Møteleder leste årsmeldingen.

Årsmeldingen enstemmig godkjent med følgende tillegg:

- Bruk av kommunenavn. Enighet om å bruke samme kommunenavn slik Fosen var organisert da Fosen historielag ble reorganisert i 1964.
- Det er laget en oversikt over lagets til-litsvalgte i lagets 75-årige historie.
- Det er utgitt tre, ikke to, utgaver av Nytt om Gammelt.

4. Regnskap for 2021

Regnskapet viser:

Driftsinntekter	kr 382 757,-
Utgiftene er	kr 380 281,-

Regnskapet er gjort opp med et overskudd på kr 2 476,-.

Laget hadde ved årsskiftet kr 190 188,- på konto i Ørland Sparebank.

Revisorrapporten ble lest. Laget har en trygg økonomi.

Regnskapet ble enstemmig godkjent.

5. Arbeidsplan for kommende år

1. Årbok for Fosen 2022
2. To nummer av Nytt om gammelt
3. Fosens historie 2.
Arbeidet videreføres med mål om utgivelse i 2023.
4. Web-side og facebook-side. Vedlikehold og oppdatering.
5. Folkekunstprosjektet avrundes.
6. Medlemsverving
7. Markedsføring på kulturarrangement i 2022.
8. Historiske vandringer
9. Sagn fra Fosen. Arbeidet videreføres og om mulig fullføres.

Vedtak: Arbeidsplanen ble enstemmig vedtatt.

6. Budsjett for 2022

Budsjettet er satt opp med

Inntekter kr 497 300,-

Utgifter kr 486 500,-

Det budsjetteres med et overskudd på kr 10 800,-.

Vedtak: Budsjettet enstemmig godkjent.

7. Medlemskontingent for 2023

Styret foreslår ingen endringer i medlemskontingenten.

Kontingenten for 2023 blir kr 300 for medlemmer, og kr 100 for familiemedlemmer.

Enstemmig vedtatt.

8. Innkomne saker

Ingen saker innmeldt

9. Valg

Valgkomiteen hadde lagt fram innstillingen:

Leder for 1 år:

Johan G Foss, Frøya, gjenvalg

2 styremedlemmer for 2 år:

John Ola Selbekk, Agdenes gjenvalg

Bente Heggvik, Trondheim/Hitra gjenvalg

3 varamedlemmer for 1 år:

Eilert Bjørkvik, Rissa gjenvalg

Ernst R. Øyangen, Trondheim gjenvalg

Maria Stolsmo, Heim ny

Revisor for 2 år:

Svein Erling Smolan, Trondheim ny

Vararevisor for 2 år: for 2 år

Per Husby, Rissa ny/gjenvalg

Medlem av valgkomiteen

Hans Ulrik Hammer, Frøya ny

Alle valg var enstemmige.

*Helge Bueng
referent*

Eilert har hatt en sentral rolle i Fosens historielag siden reorganiseringa i 1964. Sammen med Kolbjørn Aune redigerte han 50 årbøker. Under samlinga i Lysøysundet interjuet Helge Bueng Eilert om arbeidet og hendelser i laget.

Foto: Johan G Foss.

Besøk på Nygården

Etter årsmøtet inviterte Anne Nygård oss heim til Nygården, der lagetts første formann, Kristian Nygård vokste opp. Anne har selv vært leder og styremedlem av laget. En lydhør forsamling fikk historien om gården med påfølgende kaffe og kaker.

Foto: Johan G Foss/Helge Bueng

Arkivene - en gullgruve

De siste årene har arkiverket og Nasjonalbiblioteket lagt ut mye arkivstoff som er søkbart på nett. Det kan være god tildrøyte nå i mørketiden. Tre sentrale søkekilder er:

www.digitalarkivet.no

Her kan du søke i kirkebøker, folketellinger og en rekke andre kilder. Det er bare å prøve seg fram.

www.nb.no /www.bokhylla.no

Dette er Nasjonalbibliotekets web-side der du kan søke i og lese aviser og bøker. Avisene fram til ca 1931 er fritt tilgjengelig. Nyere aviser kan du lese på bibliotekene.

www.digitaltmuseum.no

Basen er søkbar og inneholder bl.a. over 2 millioner bilder.

Helge Bueng

Alle aviser fram til 1931 er tilgjengelig fra din egen datamaskin/telefon. Nyere aviser er tilgjengelig på bibliotekene.

Kystens katedraler har fått sin historie

Slik så Krokholmen i Stoksund ut i 1963. Flyfotoet viser bolighuset, bryggene som ble brukt som sløyehall og tørrfisklager, de mange hjellene, nothenget og trandamperie. Ser man nøye etter, oppdager man også arbeidsfolket i gang med å frakte og henge opp sei til tørk. Det er dette nothenget Blix-familien har rekonstruert og innredet til fritidsbolig. I bakgrunnen: Stokkøya med Stokkøy skole og Hammarbrygga, som er under restaurering.

De høyreiste og langstrakte stolpebyggene ble landemerker langs hele kysten. Ikke rart at nothenge ble kalt kystens katedraler. Det skal havært over tusen av dem. Også i Fosen var det mange, minst 80.

Først og fremst var nothenge bruksbygg. De ble skreddersydd for tørking og impregnering av store nøter, nøter brukt blant annet i fiske etter sild og sei. Konstruksjonene var en nødvendig del av fiskeriene helt frem til plast overtok for naturfibre på 1960-tallet. Samtidig var nothenge møteplass og lekeplass for mange som vokste opp på kysten i denne tiden. Selv om det nå er ganske få notheng igjen, har mange sterke minner knyttet til dem.

For første gang er historien om nothenge samlet og utgitt i bokform. Boken er skrevet av journalist og tidligere sjefredaktør i Adresseavisen, Arne Blix. Ved siden av å reise på mange nothengturer langs kysten, har han på Krokholmen i Stoksund gjenreist trippelhenget som en gang stod der. Boken er derfor både en dokumentasjon av historien og en beskrivelse av håndverket som ligger bak bygging av kaier og store kystkonstruksjoner.

Nothenge kom med motor i båtene. Fra rundt år 1900 ble nothenge skapt som noe unikt for kysten vår. Landnøter, snurpenøter og drivgarn av naturfibre måtte bakes og tørkes for å vare.

Nothengene ble bygget av notlag og redere, senere også av fiskesamvirkelag, fiskebruk, sildoljefabrikker og notbøteri. De ble bygget over samme lest, men varierte mye i størrelse og ble alltid tilpasser den enkeltes behov og lokalitet.

I boken om nothengene beskrives utviklingen av nothengene gjennom fire generasjoner. Disse generasjonene gir samtidig et bilde av hvordan fisket og fiskeriteknologien utviklet seg.

Arbeidsprosessene i nothenget er nøye beskrevet, ikke minst barkingen, en impregneringsprosess med mange hemmelige oppskrifter.

I Norge finnes det i dag 55 notheng bevart. Disse er kartlagt og beskrevet i boken og en «nothengsafari» langs kysten forteller mye om de ulike byggene og den lokale kulturen de var en del av. Her kan du lese om kvenenes notheng i Vadsø eller brislingfiskernes «gæljer» i Oslo-fjorden.

Mange av nothengene ble satt opp i Fosen. Fire av dem står igjen mer eller mindre bevart i sin opprinnelige form: Ett på Hitra, ett på Frøya og to i Råkvåg.

Forfatter Arne Blix har lagt vekt på at historien om nothengene ikke bare er et tilbakeblikk i tid. Han har skrevet et eget kapittel om hva som skjedde med nothengene etter at de ble overflødige. Mange ble revet, blåste ned eller brant opp. Men det finnes også eksempel på vern og ny bruk. Arkitekter som skal tegne nye bygg i strandlinjen ser gjerne til den gamle kystbebyggelsen for å hente inspirasjon. Skoler, museer, hytter og hoteller kommer i en form inspirert av nothengene.

Vi har et strengt regelverk for bygging i strandlinjen. Når vi likevel tillater det, kunne vi kanskje bygge tydeligere på den

fine tradisjonen vi har med særpregede bygg i kystsamfunnene. De kan både være like praktiske og langt mer estetiske enn blikkhallene med flate tak som er en lettvinnt løsning i dag. Vi behøver slett ikke kopiere, men la oss inspirere, sier Arne Blix.

Et eget kapittel om nothengene som sosial møteplass og lekeplass viser hvorfor mange har sterke minner knyttet til nothengene. Dessverre også om alvorlige ulykker fra en tid uten strenge verneregler.

Etter at boka kom ut i høst har Blix holdt en rekke foredrag langs kysten og flere kommer i løpet av året. Han har laget en egen facebook-gruppe for interesserte og bygger nå opp et nettsted, notheng.no, med spesialartikler og opplysninger om nothengene som det ikke ble plass til å synliggjøre i boka. Han vil gjerne ha bilder og opplysninger som kan supplere samlingen på 6-700 notheng som har stått langs kysten. Det mangler fortsatt mye før alle er registrert.

Det har vært interessant å se at mange mennesker viser stor interesse for denne delen av kysthistorien vår. Jeg har fått mange positive tilbakemeldinger, ikke minst for å synliggjøre noe som var viktig, men samtidig så ubeskrevet, forteller Blix.

Boka om
Notheng
- kystens katedraler
av Arne Blix
21x27cm
286 sider
Stivbind

Pris **390,-**

Fosen historielag selger boka.
Kontakt Helge Bueng, tlf/SMS 94 12 12 02
eller helge@bueng.no.
Forsendelseskostnad NOK 70 tilkommer.

Ei klassereise

Huset vårt på Kvalværet i 1950. Det vart fråflytta det året. Huset var ikkje bygd på staden, det var flytta frå Norddyrøya. Jord og krøtter hadde vi ikkje, men ein potetåker og eit uthus med torvbu og grisgarde. I tillegg hadde vi naust med reiskap og utstyr, og der færingen også kunne dragast inn.

Når ein person avanserer til ein høgare samfunnsklasse, snakkar vi om ei klassereise. Samfunnsutviklinga dei siste mannsaldrane, med veksande velstand og breiare fordeling, har gjort at svært mange av oss har opplevd ei slik klassereise.

For min del begynte reisa i 1947 på Kvalværet, ei øy med rundt 30 innbyggjarar nordaust for Dyrøya på Frøya. Familien min budde i ei gammal 2-roms stue som var flytta fleire gonger før den hamna på Kvalværet. Tømmerhus var jo byggesett som var enkle å flytte.

Huset vårt på Kvalværet i 1950. Det vart fråflytta det året. Huset var ikkje bygd på staden, det var flytta frå Norddyrøya. Jord og krøtter hadde vi ikkje, men ein potetåker og eit uthus med torvbu og grisgarde. I tillegg hadde vi naust med reiskap og utstyr, og der færingen også kunne dragast inn.

Far min var fiskar og drev fiske på ein færing, ein «Asserson-båt» frå 1930-åra. Dette var båtar som fiskeridirektør Sigurd Asserson var behjelpelig med å skaffe fiskarane. Asserson-færingen vår gav mat og pengar så familien greidde seg. Mor mi drev og sydde og tente også noe på det. – I 1956 vart færingen avløyst av motorbåt, ein 19-fots åpenbåt med bensinmotor, seinare ein 10 hk Sabb-diesel.

I 1950 flytta familien frå Kvalværet til Averøya på Nordmøre, til ein klippfisktørkar som trong arbeidsfolk. Der budde vi i 5 år. Så bar det tilbake til Frøya, ikkje Kvalværet, men til Svellingen på Fast-Frøya. Der gjekk vi inn i «sjølveigarstanden»: far min kjøpte tomt av broren som var eigar av Svellingen. Vi bygde hus der i 1955, eit husbankhus som sia er renovert, og som vi enno bur godt i.

Begge foreldra mine døde i 1984.

Klassereisa mi kan vi vel seie «tok av» i 1962 da eg begynte på realskolen, på Trondheim katedralskole. Det var nesten ingen frøyværingar som hadde tatt realskole og gymnas før den tid. Dei som tok utdanning, gjekk handelsskole, skipperskole eller maskinistskole. – Men året etter, i 1965, vart 9-årig skole innført, og deretter 10-årig skole, og da gjorde allmennutdanninga eit byks framover.

Eg tok eksamen artium ved Katedralskolen i 1967. Etter militær-teneste og to år som lærar i Froan vart det studiar i Oslo og Trondheim. Eg endte opp som cand. philol. i 1978, med norsk hovudfag, historie mellomfag og filosofi grunnfag.

Interessa for lokalhistorie vart vekt tidleg på 1970-talet da eg vart gjort kjent med noen memoarar som to av onklane mine hadde skrive til ei minneinnsamling igangsett av Norsk Folkemuseums avdeling for arbeiderminner, som Ingrid Semmingsen stod i spissen for. Onklane mine hadde levert ei «nærhistorie» av Frøya-samfunnet som vekte glede og

interesse hos meg. Eg ville arbeide med historie nedanfrå!

Det førte til at eg i 1974 begynte å gjera lydbandintervju med gamle folk. Etter kvart resulterte dette i rundt 300 lydbandkassetar. Noen informantar gjorde eg ein serie intervju med. Fremst blant dei var Marine Vågsvær frå eit lite øysamfunn sørvest for Sula på Frøya. Marine var rundt 90 år da eg intervjuar ho, men hukkommelsen var knallgod, ho var glad for å bli intervjuar og var eit lokalhistorisk oppkomme. På grunnlag av desse intervjuar vart det gitt ut ei bok, Vågsværkrøniken 1, i 1999. – Stoff til bind 2 er også langt på veg klargjort, men det er vanskeleg å rydde tid til ferdigstilling.

Klassereisa mi har ikkje gitt noen akademisk grad eller karriere, men den har iallfall endt opp i eit godt pensjonistliv på Svellingen. Rolege dagar kan eg likevel ikkje seie det er. Arbeidet går for fullt heile dagen, med frivillig arbeid i tre organisasjonar, men først og fremst med historisk forskning og skrivning.

Johan G Foss

Marine Vågsvær blir intervjuar i 1978. Ho var da 90 år. Dottera Pauline til høgre var 73, og også ho hadde mykje å bidra med.

Stjørna Heimbygdslag 20 år

- med blick i alle retninger

Åpning kontoret, 1. des.2021 med kultursjefen Fv: Kultursjef Kine Larsen Kimo, Per Husby, første leder i laget, John Magnus Aas, Elin Worpvik, kasserer i 18 år, Øystein Kluken og Lars Bromstad, sekretær i laget i mange år.

Oppstart

Stjørna Heimbygdslag feirer sitt 20-årsjubileum i år. Det ble stiftet 24.11.2002 med følgende medlemmer i styret: Per Husby, leder, Øystein Øvergård, Lars Bromstad, Elsa Børø og Leif Erøysbakk samt Torbjørn Aune som vara og Harald Sommerseth som revisor.

Når det er sagt så må det nevnes at det ble forsøkt å stifte et lag allerede i 1986. I protokollen til Råkvåg pensjonistlag finner vi følgende: «Den 6te mai var det stormøte i Betania hvor P.F. (pensjonistforeningen) stod som arrangør. Vi ventet mange gjester så foreningens damer var

tidlig i sving, og det så ganske bra ut da alt var klart for innrykket, bordene var pyntet med kvitveis og nysprunget bjørkelauv – og i kjøkkenet sto oppmarsjert en rekke fat med mange gode saker. Dette møtet skulle samtidig være en start eller opptakt til å få startet et lite bygdemuseum med samling av allerede oppsamlede fiskeredskaper og tanken er å leie et rom i en brygge henede».

Pr dato finner vi ikke aktiviteten til «bygdemuseet», men vi antar at dette var opptakten til Stjørnagrupper og den årlige, populære Bryggeutstillingen i Råkvåg, som er i deres regi.

Formål

Stjørna Heimbygdslag har som formål «å fremme interessen for slekts- og lokalhistorie og kulturvern, samle inn og ta vare på alt som har betydning for Stjørnas historie og som kan fortelle om folks levevilkår gjennom tidene».

Kan vi med hånden på hjertet si at vi har oppfylt formålet de 20 årene vi har holdt på? Ja så absolutt. Før jul i år vil de to første slektsheftene bli lagt ut til salg. Det er en minepæl for laget. Videre har laget jobbet jevnt og trutt med formidling av historier fra Stjørna-området, gjennom temakvelder, utflukter og ikke minst gjennom sitt årlige hefte, Heimbygda mi, som gis ut like før jul, gratis, til alle medlemmer i laget. Årsheftet er populært og selges også til mange andre som ennå ikke har tegnet medlemskap.

Medlemsskap

Stjørna Heimbygdslag hatt en betydelig vekst de siste årene. Vi har pr september

i år 326 medlemmer. Kan vi smykke oss med førsteplassen i så måte på Fosen? Uansett er det artig at så mange slutter opp om laget. Det gir motivasjon til å jobbe i frivilligheten.

Vi må heller ikke glemme den yngre generasjonen. Vi sitter ikke «skumring» lengere og forteller historier til barna våre. Men vi kan forsøke å gi dem en gnist slik at de får interesse for forhistorien – om ikke i så ung alder, så i hvert fall før de blir så gamle at de ikke har noen å spørre om fortiden sin.

Rekruttering

Mælan skole har bekreftet at de og vi skal samarbeide om å utarbeide tre prosjekter som skal fastsettes i skolens lokale læreplan. Dette er basert på mål i den overordnede læreplan, slik som å gi elevene historisk og kulturell innsikt, bidra til at elevene kan ivareta og utvikle sin identitet og lære å kjenne verdier og tradisjoner.

Fra utstillinga på Foss-brygga i Råkvåg. Foto: Kristin Breivoll

Prosjektene kan bestå i «fra ull til genser», «fra rein til kaffepose», garnfarging og veving, torvtaking, sildefiske og garnbøting – ja rett og slett gamle håndverk der elevene skal delta i arbeidet og ikke sitte stille og høre på foredrag. Og her må vi som kan gamle håndverk bidra. Kanskje blir det interessant for foresatte også? Da har vi i hvert fall lyktes med å skape og bygge interesse og identitet.

Flere historielag og heimbygdslag har spurt seg selv om hva som skjer når «ildsjelene forsvinner». Kanskje kan et slikt tiltak være ett av svarene på det spørsmålet.

Eget kontor

Før jul i 2021 fikk vi positivt svar fra Indre Fosen kommune og rektor på forespørsel om å benytte lokaler på Mælan skole. Det har ført til at laget har fått et kontor og møterom. Lokalene ble behørig åpnet

med snorklipping av kultursjef Kine Larsen Kimo. Veldig positivt!

Åpen dag

har vi innført. Det betyr at kontoret er åpent hver onsdag mellom kl. 12 og 15. Tilbudet er populært. Det blir utvekslet mange historier fra gammeltia og det er en sosial happening med kaffe og ett eller annet under tanna.

Vi har Facebook og Hjemmeside, men ingenting kan erstatte det å sitte sammen i samme rom og dele historier. Nå består styret av: Kristin Breivoll, leder Eilif Rødsjø, nestleder Marit Jansen, sekretær Ragnhild Rødsjø, kasserer Tor Stallvik, styremedlem Harald Sommereth har vært revisor siden laget startet

Velkommen til ÅPEN DAG du også!

*Kristin Breivoll
leder, Stjørna Heimbygdslag*

Her sitter vi på Fossbrygga – gjenstandsutstillingen som Stjørna Heimbygdslag har ansvaret for (gjenstandene tilhører Råkvåg Veteranbåtforening under Anno 1930, Råkvåg. Fv Eilert Bjørkvi, Jan Hulsund, Geir Sollie, John Magnus Aas, Marit Jansen og Kristin Breivoll

30 julekvelder alene

*Best å være alene,
så har man ingen å krangle med.....*

*Stua og nauset i Bonvika i Lensvika der Kristoffer Bonvik bodde med Rissa i bakgrunnen.
Foto: Adresseavisen.*

Juleaften alene – helt ensom i årets største og gladeste høytid – det er trist. Men allikevel er det enkelte som ikke synes det, de søker ensomheten og savner ikke selskap – heller ikke juleaften.

Vi møtte han forleden dag i Lensvik, eneboeren som gjennom en menneskealder har holdt seg for seg selv og har feiret juleaften alene i sin bolig gjennom de siste 30 år. Kristoffer Bonvik heter han og bor i en liten strandstue i Bonvika. Tross sine 66 år og mesteparten av denne tiden helt alene i livet, virker han ikke som noen einstøing – og er det heller ikke. Den lille tømmerstua nede ved sjøen er velstelt og moderne innredet med elektrisk komfyr på kjøkkenet og radio i stua. På nattbodet ligger hårbørste og brillantine.

Eneboeren hadde allerede begynt forberedelse til høytiden. Det var lagt hardplater

på kjøkkengulvet, som var malt og lakkert, – hele kjøkkenet var forøvrig nymalt. Høymessen fra Rjukan kirke 2. søndag i advent fylte stuen fra en utmerket radio.

En god radio bør man ha og dette apparatet har jeg hatt meget glede av, sier eneboeren. Jeg synes det er hyggelig å høre fra de norske sjømannsstasjonene rundt om i verden på juleaften, og når det programmet er ferdig, lytter jeg på utenlandske stasjoner.

Som regel kommer en av stasjonene med en real vals og da danser jeg valsen solo her i stuen, mens mine to svarte katter sitter på hver sin stol og ser ut som om de faktisk synes dette er koselig. I en slik stund savner jeg ingen, kattene er et både hyggelig og stillferdig selskap, og de deler julekosten med meg, lutefisk og risengrynsuppe.

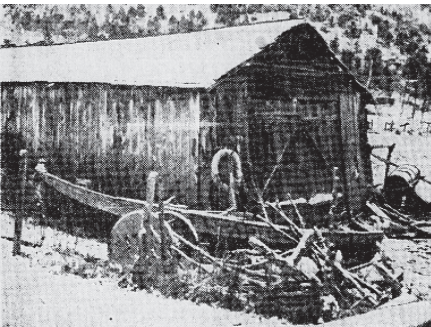

*Kristoffer Bonvik.
Foto: Adresseavisen*

Har De reist til sjøs? Jeg dro hjemmefra 14 år gammel, like etter konfirmasjonen.

Først var det Lofoten og Finnmark, hvor jeg saltet fisk og senere ble det med fraktesfartøyer langs kysten og med Nordenfjeldske godsroute. 19 år gammel bar det utenskjers og etter flere år på alle verdenshav slo jeg meg ned i Amerika, hvor jeg arbeidet på slepebåter og mudderprammer. Det var etter et forlis under forrige verdenskrig jeg gikk i land. 19 februar 1915 gikk skipet til bunns utenfor den hollandske kyst og så slo jeg meg ned i Boston. I 1920 kom jeg en tur hjem og så bestemte jeg meg for å bli hjemme.

Det ble nedgangstider over hele verden og for Kristoffer Bonvik ble det et umenneskelig slit for å klare seg. Av kommunen fikk han kjøpe billig en liten gammel stuebygning som hadde tilhørt en husmann, og denne bygningen flyttet han til en strandtomt i Bonvika, som han også fikk ganske rimelig. Her satte han

Naustet og båten i Bonvika.

opp huset like ovenfor båtnaustet, og så tok han fatt med sjøen igjen – men denne gang som fisker. Han rodde alene med sin lille færing til Agdenes fyr og her fikk han ofte ganske pene fangster i seisesongen like utenfor Agdenes-tåa. Det ble med å fiske med hilsnøre og seitrøa om kvelden og langt utover natten, og så var det å vente til «Gartingen» kom forbi kl. 5 om morgenen og bli med til byen. Han ble satt av fra «Gartingen» ved Agdenes samme dags ettermiddag og etter et par timers søvn, var det å ta fatt på nytt. Slik gikk det dag etter dag i 12 samfulle år.

Søvn ble det heller lite med forteller Kristoffer Bonvik. Det var en åpen færing han drev fiske med, så her om bord gikk det ikke an å sove. Men på Agdenes, like innenfor fiskeplassene hadde Agdenes festninger stående noen gamle forfalne skur som ikke var i bruk. Det var satt opp av fjølbord, åpne og trekkfulle, men det ga da litt ly for været. Her spikret han opp en trebrisk som ble benyttet som sengeleie. Ja, det var et umenneskelig slit, hustri og kaldt, og at jeg ikke ble syk i denne tiden, er et under, sier Kristoffer Bonvik.

Etter hvert fikk han anskaffet seg sildegarn og andre fiskeredskaper, og så ble det fiske etter sild, kveite, flyndre, torsk og hyse i fjorden. Tidene ble også bedre, og han fikk mer for fangsten.

Jordbærfeber

Etter siste verdenskrig kom jordbærfeberen for alvor til Lensvik, og alle som hadde en liten jordlapp, dyrket jordbær. Kristoffer Bonvik kunne ikke gi seg med i dette kappløpet om gullet – eller jordbæra – han eide ikke en eneste bit dyrka jord, ja ikke udyrka heller, det var bare stein og grus nede i fjæra. Men like ovenfor husveggen mot veien var det var det en smal stripe som kanskje kunne nyttiggjøres ved påfylling av jord.

Her fikk han så med nennsomme hender plantet noen bitte små jordbærsenger som ga litt til husbehov og noen få kurver til salgs.

Langt oppe i lia, ovenfor en av gårdene i Bonvika, lå det en halvmæling jord helt brakk. Den som bare kunne få tak i denne jorda. Kjøpe den? Nei, ikke tale om svarte eieren, men han kunne tenke seg å leie bort jordstykket på åremål, mot at det ble dyrket opp. Kristoffer Bonvik slo til med en gang. Han dyrket opp jorda og i dag gir dette halve målet jordbær for et firesifret beløp hvert år. Den første jordbæra fra Lensvik og i Trøndelag for øvrig, kommer årligvis fra Bonvika som ligger varmt og godt til i sydhellingen ned mot sjøen. Den jordbæra som kommer først på markedet, blir selvsagt betalt best, så gjennomsnittsprisen for jordbærdyrkerne i Bonvika ligger høyere enn ellers i Lensvik.

Uvettig ungdom

Vi kommer inn på tidens ungdom, og ungdommen i Lensvik har Kristoffer stort sett ikke noe å si på. Den er ikke verre enn andre steder, kanskje heller litt bedre. Men jordbærsesongen kan også være en vond tid for befolkninga i Lensvik. Da kommer det 400 jordbærpiker til bygda fra mange kanter av landet, og de «trekker» nye 400 hundre av det annet kjønn etter seg.

Og det som skjer i Lensvik mens jordbærsesongen varer, er nesten ikke til å tro mange ganger, sier Kristoffer videre. Jeg vil ikke «utlevere» bygda, og det er da heller ikke befolkningen her som er skyld i det, sier han. Arbeidskraft må man jo ha i jordbærsesongen, og når man ikke kan skaffe tilstrekkelig innenbygds, må man ta inn folk utenfra. Det er heller ikke så greit å «sikle» alle som melder seg, og alt skal jo foregå så fort. Eneboeren har somme ganger måttet gå til politiet for å få fred om nettene. Det ble kastet sten på

blikktaket, hujet og skreket hele natten, og fredsforstyrrelse oppførte seg som var de fra sans og samling.

Ellers noen problemer? Nei, hele høsten og vinteren igjennom har jeg det stille og fredelig her ute. Men forleden dag fikk jeg et brev som ødela mye av stemningen før jul. Jeg har drevet som aktiv fisker i over 30 år, og har hele tiden stått i fiskerimantallet og hatt fiske som hovedervert. Likevel blir det påstått at jeg bare har hatt fiske som biervert, og de vil gi meg fiskerpensjon deretter. Alderstrygd får jeg ikke ennå, så jeg må greie meg selv. Det gjør jeg da også uten å be om hjelp og støtte. Men det jeg rettelig tilkommer, vil jeg ha.

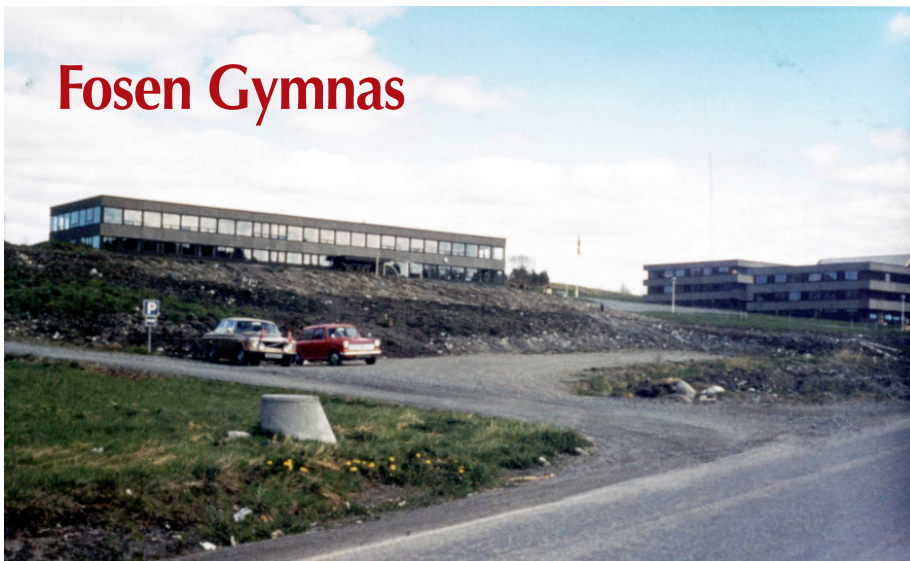
Det blir bare bråk når han skal ha med andre mennesker å gjøre. Derfor er det best å være alene, så har man ingen å krangle med og får fred og ro i sinnet, sier eneboeren, som trives i sin ensomhet, og er vel fornøyd med tilværelsen. Han hadde tenkt å gifte seg en gang i sin ungdom, men det ble ikke noe av, og siden opptok kampen for tilværelsen det meste av hans tid. Han har aldri hatt følelsen av noen knugende ensomhet, og han har innrettet seg så godt han kunne alene. Han holder sitt hus i orden, og har også orden i sine pengesaker. Han har lært å greie seg selv, og skylder ikke noen noe.

Min juleaften blir slett ikke trist, da kan det være andre som ikke får det så hyggelig selv om det blir mange mennesker sammen julekvelden, sier Kristoffer Bonvik, idet han vinker farvel til oss på trappen og hans katter smyger seg inn til ham.

Tor

Denne historien stod på trykk i Adresseavisen juleutgave lørdag 21. desember 1957. Adresseavisen har gitt tillatelse til trykking av artikkelen. Joar Tøndel skrev av artikkelen i 2014. Det er hans avskrift som er brukt her.

Fosen Gymnas

Fosen Gymnas med internatene 17. mai 1973. Foto: Helge Bueng

Det er gått 60 år siden vedtaket om bygging av et nytt gymnas i Fosen. Fem år senere kunne rektor Svein Grebstad da i mot de første elevene på Fosen Gymnas.

Det hele startet med felles lov om folkeskolen for by og land i 1959, som innførte obligatorisk 7-årig skolegang, men åpnet samtidig for at herredene kunne innføre 9-årig grunnskole, noe som forøvrig ble obligatorisk ved lov først i 1969.

Tidlig på 1960-tallet ble det bygde en rekke nye grunnskolebygg rundt på Fosen. Mange grenseskoler ble lagt ned og begrepet sentralskole ble oppfunnet. Flere Fosen-kommuner var tidlig ute. Allerede i 1962 drøftet Stoksund og Åfjord herredene mulighetene for en felles ungdomsskole på Åset Sentralskole, noe som ble en realitet etter kommunesammenslåinga i 1964. Rissa og Bjugn var også tidlig ute, mens Ørland tviholdt på den gamle ordningen med statsrealskole.

I mai 1962 oppnevnte Sør-Trøndelag fylke et gymnasutvalg. Den gang var det seks gym-

nas i fylket, fem i Trondheim pluss Orkdal landsgymnas. Utvalget kom med sin innstilling allerede høsten 1962. De foreslo at i tillegg til de seks eksisterende gymnasene, måtte det bygges et i Gauldals-regionen og et på Fosen. Komiteen delte seg imidlertid i tre for plassering av Fosen gymnas; Rissa, Ørland eller Bjugn. Åfjords ordfører Einar Moxnes meldte også interesse, men støttet etter hvert Bjugn som skolested.

Birger Steiro har beskrevet den følgende prosessen i artikkelen «Der fauk gymnase te Bjugn» i Årbok for Fosen 1999.

Tittelen er et sitat er fra befaringen til de aktuelle skolestedene på Fosen. Da beslutningstakerne var på Brekstad, blåse det friskt, med den følge at vinden blåse hatten av å åfjordsordfører Moxnes og hatten trilla østover mot Bjugn. Alf Nebb hadde en kort kommentar: «Der fauk gymnase te Bjugn».

Det er interessant å lese hvilke argument som ble brukt. Rissa hevdet at med å plassere gymnaset der, var det lettere å

få lærekrefter fra Trondheim. Det var også viktig at lærerne som bosatte seg ved skolen måtte få best mulig anledning til å ta en bytur. Dette argumentet fikk motbør i fylkestinget av John Snildal, ordfører i Snillfjord. Han sammenlignet lærerne med agronomene. Han mente at lærerne måtte finne seg i å være der elevene holdt til, akkurat som agronomene måtte være der de hadde gårdene sine. Rissaordfører Åsarød sto fast på at Rissa ville være mer sentralt, og hadde lite sans for Bjugn-forslaget. Han mente at Ørland og Bjugn snart ville bli slått sammen til en kommune, og da ville det være naturlig at skolene ble samlet på Brekstad og Hovde. Leinstrand-ordfører Ivar Sakshaug engasjerte seg også sterkt til fordel for Bjugn. Han fremhevet blant annet flerbruksfordeler med blant annet idrettsanleggene i Botngård. Det var da allerede et aktivt skøyte-miljø med eget stadion i Botngård.

Men det ble Bjugnordfører Alf Nebb som vant lokaliseringskampen. Bjugn ville fremstå som et samferdselmessig knutepunkt når ny kommunestruktur skulle innføres hevdet han. Han kunne tilby gratis tomt til skoleanlegget, og tilbød seg å bygge åtte lærerboliger og rektorbolig i Botngård.

Ved avstemningen i fylkestinget fikk Bjugn 43 stemmer, Rissa 10 og Ørland 1 stemme.

Det er få, om noe, bygg i Fosen som til de grader har endret et lokalsamfunn. Da halve Stjørna, Nes og Jøssund og Bjugn herredene ble slått sammen til Bjugn kommune i 1964, var Botngård bare ei grenn med noen gårder og et par butikker. Ordførerens lovnad om boliger tillærerne var starten på en omfattende boligbygging i Botngård. Det ble lagt ut flere boligområder, som etter hvert også fristet ansatte ved Ørland flystasjon til å etablere seg i Bjugn. Flere nyetaleringer med Bjugntorget, flere bilforretninger og

Det var en ung lærerstab med godt forhold til elevene. Her realfagslærer Jan Berntzen og rødruss under russefrokosten 1973. Foto: Helge Bueng

møbelbutikker skapte et godt servicetilbud i Botngård.

I 1970 stod Bjughallen, den første idretts-hallen på Fosen med standard håndballbane ferdig. Hallen tiltrakk seg mye aktivitet i idrettsmiljøet på Fosen. Det kom også ny svømmehall.

Bjughallen ble også stedet for andre arrangement, kor- og korps-stevner, som nå kunne holdes innendørs, for ikke å glemme dansefestene, og Bjugn-dagan. Bjugn ble et møtested.

Gymnas stod klart til å ta imot de første elevene i 1967. De fleste elevene var første kull med elever fra 9-årig grunnskole rundt på Fosen.

Rektor Svein Grebstad og en ung, entusiastisk og dyktig lærerstab møtte elevene. Enkelte fylkespolitikeres bekymring for at Bjugn ikke skulle få kvalifiserte lærere på grunn av den store avstanden til Trondheim var ubegrunnet. Alf Nebbs tilbud om egne boliger til lærerne slo til. Mange lærere etablerte seg i Bjugn og ble boende der.

En viktig mål med gymnasetableringa var at langt flere ungdommer i Fosen kunne få examen artium, og dermed mulighetene for å starte på utdanning på høgskoler og universitet.

Mange elever fra Fosen gymnas reiste ut og tok utdanning, kom tilbake og fikk viktige jobber som fram til da i hovedsak var besatt av folk utenfra.

Et av argumentene for skoleplassering i Bjugn var at de fleste elevene kunne bo- heime. Det ble ikke slik.

Det ble bygd to nye internat - et for jenter og et for gutter, hver med 24 dobbeltrom pluss gjesterom og et større rom for en «ordenselev», til sammen 100 elever.

Elevene kom fra hele Fosenregionen; Osen, Roan, Åfjord, Rissa, Leksvik, Bjugn og Ørland, men det kom også mange fra Hitra og Frøya, som valgte Bjugn som skolested istedet for å reise til Orkdal eller Trondheim. Den gang var det skole helt til lørdag ettermiddag. Dårlige kommunikasjoner gjorde at mange elever ble på internatet i helgene.

På selve skolebygget var det kantine, der det ble servert frokost, middag og kveldsmat til de som bodde på internatet. I tillegg kunne elever som bodde på hybeler rundt i bygda kjøpe middag der.

Dette ble en smeltedigel der ungdom fra hele Fosen møttes og bli kjent, både faglig og sosialt. I tillegg til lekselesing ble det også mye sosialt, og tid til morro - i både små og mer alvorlige doser, noe som kunne ende med innkalling på rektors kontor.

I tillegg til idrettstilbudet i Bjughallen fikk skolen skoleavis - Raptus. En utgave av Raptus ble også kåret til landets beste skoleavis.

Det sosiale livet ved skolen ble vektlagt. Som et alternativ til dansefestene i området, ikke minst festene på «Horsen» ble det

holdt elevfester og de stilige juleballene, der Affection og UFO i sin spede begynnelse sørget for musikken.

I 1970 var skoletilbudet på Fosen samlet rundt gymnaset i Bjugn, yrkesskolen og husmorskolen på Hovde/Brekstad. Fosen Folkehøgskole var etablert i Rissa, men var ikke en del av det utdanningsløpet som gymnas og yrkesskoler var lagt opp etter. Utover 1970-tallet var det stor omlegging i det videregående skoletilbudet i Fosen.

Rissa, Leksvik og Åfjord fikk egne videregående skoler, også med allmenfag.

Den etablerte Hovde husmorskole fra 1923 endret navn til Hovde videregående skole i 1976. Fosen yrkesskole på Brekstad, etablert i 1960, fikk navnet Brekstad videregående skole i 1976. Hovde og Brekstad hadde felles administrasjon fra 1977, og ble slått sammen til Ørland videregående skole i 1981.

Fosen Gymnas fikk navnet Fosen videregående skole i 1977. Skolen tilbød allmenfaglig studieretning. Ørland videregående og Fosen videregående skoler ble sammen slått høsten 2000 med skoletilbud både på Brekstad og i Bjugn.

Nå kom planene om en felles videregående skole for både yrkesfag og allmenfag i Ørland/Bjugn. Igjen fikk vi en lokaliseringdebatt, som endte med at den nye skolen skulle ligge i Bjugn, og at alle studieretningene skulle samles der. Saken ble avgjort i fylkestinget med minste mulige margin.

Resultatet ble bygging av ny videregående skole rundt Bjugn der det gamle skolebygget ble modernisert og utvidet. Med i prosjektet var folkebiblioteket og et stort kulturhus.

Bygget ble tatt i bruk i 2007, samme år som skøytehallen ble tatt i bruk, den andre innendørs skøytehallen i Norge.

Helge Bueng

Skjeive kirkebygg fra middelalderen

Det hele startet med rykter om at Ørlands-kirka ikke er i vater, at ytterveggene på kirka på Viklem ikke er i lodd. Dette måtte vi undersøke, fortelle Bernt Jørgen Stranden.

Bernt Jørgen og hans vatringsgjeng tok affære og iverksatte undersøkelser. En høstsøndag ventet de klokkelig til preken var vel i havn. Mellom 2 haggel/blautsnøelinger fra nordvest rykket de ut med vater.

Undersøkelsene viste at kirkeveggene ikke er i lodd. Det varierte litt med fallet utover, avhengig av tykkelsen på murepussen og store steiner i muren som stakk litt fram.

Bernt Jørgen og vatrings-gjengen fant ut at veggene på Viklem-kirka haller utover ca 1 grad, det vil si 1,7 cm pr meter, eller 10 cm på ei rafthøgde på 6 meter.

Den visuelle effekten kommer på toppen, som en bonuseffekt.

Nå viser det seg at dette ikke er noe nytt. Romerne bygde husa sine dels på samme måte. De gamle romerne behersket denne kunsten til fingerspissene.

Flere middelalderkirker er bygd på samme måte. En av teoriene bak er at dropefallet fra taket ble holdt unna veggene. Det lettet vedlikeholdet av byggene.

Bernt Jørgen Stranden med vateren på Ørland kirke. Foto: Amund Bach Stranden

Ørland kirke på Viklem er bygd på 1200-tallet. Foto: Amund Bach Stranden

Dan Ågren til minne (1949-2022)

Dan i «sitt rette miljø», på en retro kafé. Foto: Stein Arne Sæther

Fotograf Dan Ågren døde 22. juni etter et kort sykeleie, 73 år gammel. Så altfor tidlig har vi mistet vår beste venn, vår inspirerende turkamerat og nære kollega.

Dan Ågren var en ekte dokumentarist, utdannet i hjembyen Göteborg som etnolog og selvlært som fotograf. Hans store lidenskap var å ta vare på kunnskap om fortiden og ikke minst dokumentere nåtiden, fremtidens fortid. Med sitt vennlige vesen, sin entusiasme og aldri sviktende humoristiske sans hadde han en egen evne til å komme i kontakt med menneskene vi møtte når vi var ute på oppdrag for Fosna-Folket eller Adresseavisen – og ikke minst da vi jaktet på stoff til egne bokprosjekter.

Dan flyttet til Norge og Bjugn fra Sverige i 1980 sammen med sin daværende kone. Han var allerede en ekte norgesvenn etter

en rekke lange sykkelturet på 1970-tallet. Fra første stund på Fosen dro Dan rundt og fotograferte kulturlandskap, bebyggelse og folk i arbeid, sterkt inspirert av fotograflegender som landsmannen Sune Jonsson.

At en svensk innvandrer er den personen som uten tvil har hatt størst geografisk kunnskap om hele Fosenhalvøya, er en naturlig konsekvens av hans engasjement og ikke minst hans utallige jobboppdrag i regionen. Det finnes ikke den sideveien og avkroken Dan ikke har besøkt. I noen år var han fotograf og journalist for Fosna-Folket, og tidlig på 90-tallet var han fotograf for boka «Fosen – natur, kultur og mennesker». I en tveårsperiode fra 1997 var han fast frilansfotograf ved Adresseavisens Fosen-kontor. For de skiftende jour-

nalistene som bemannet kontoret, var Dan, ved siden av å levere gode bilder, kjentmann, døråpner og trofast støttespiller. For Tomas, som var hans makker i et helt tiår, var de to sommertoktene med seilbåt langs trøndelagskysten ekstra minneverdige. Sjøsyke Dan trivdes best hver gang de la til kai.

Bevaring og arkivering av gamle fotografier var en av Dans viktige interesser. Allerede i 1981 tok han initiativ til etableringen av Fosen bildearkiv i samarbeid med Bjugn Bygdutunlag og Fosen historielag der han var aktivt med i alle år. I mange år ledet han dette arbeidet, noe som førte til at han i en periode også var museumsfotograf ved Vitenskapsmuseet i Trondheim. I tillegg rakk han et kortere mellomspill som kulturvernsekretær i Bjugn kommune.

Dan leverte bilder til en rekke bøker, men det var med avisserien «På ville veier» som avfødte tre reportasjebøker i samarbeid med Stein Arne, at han virkelig fikk utfolde seg som dokumentarfotograf og kulturvernforkjemper. Disse bøkene handlet særlig om å løfte fram i lyset mindre kjente kulturminner fra vår nære fortid. Den første boka kom i 2005, den siste, «På vei gjennom Trøndelag», i 2018. Dan var ikke bare fotograf på disse turene,

han bidro også sterkt til tekstene gjennom lange samtaler i den gamle Volvoen og i de primitive campinghyttene vi alltid bodde i.

Sammen med «Fosenboka» og utallige avisbilder er disse tre bokutgivelsene den tydeligste arven etter Dan som fotograf. De publiserte bildene er imidlertid bare en liten del av hans omfattende arkiv som allerede har svært stor fotografisk og kulturhistorisk verdi.

Han etterlater seg en unik samling hverdagsfotografier fra hele Midt-Norge, med særlig vekt på Fosen. Det vil være en viktig oppgave å ta vare på og tilgjengeliggjøre «Ågren-samlingen» for ettertiden.

For oss som har kjent Dan som venn og kollega gjennom alle hans år i Norge og som har reist sammen med ham på kortere og lengre turer til lands og til vanns, er det likevel minnene om en helt spesiell personlighet og et fantastisk kameratskap som betyr aller mest. Dan var en du kunne regne med, lojal og dedikert. Han var filosof og menneskevenn, alltid på søken etter ny innsikt og nye inntrykk. Han visste at tiden er til låns og gledet seg over hver dag han fikk. Kort tid før han døde planla vi nye oppdagelsesferder og så fram til fortsatt samarbeid. Når det ikke ble slik, er det godt å se tilbake på alt vi opplevde sammen.

Som godt voksen var Dan så heldig å bli samboer med Anne og fikk gjennom hennes barn og barnebarn en god og nær familie. De har mistet sin kjære mann og bonusfar, vi har mistet vår beste venn.

*Stein Arne Sæther
Thomas Kothe Næss*

Dan var alltid på jakt etter objekt som forteller en historie. Foto: Stein Arne Sæther

Dan var også aktiv i Fosen historielag. Han var medlem av både styret og valgkomiteen, og var en periode nestleder i laget.

Helge Bueng

5 kilo historie for 200 kroner^{*)}

Bøker full av lokal historie har mye bedre av å bli lest enn å ligge på lager. Nye gunstige porto-takster fra Posten gjør at vi kan sende deg 5 kilo lokal-historie for kr 200,-. Du får omlag 7 bøker med i denne pakken.

Du kan også komplettere samlingen din med «Nytt om Gammelt».

Gå inn på www.fosen-historielag.no. Der finner du over 8000 artikler med lokal historie. Velg de årgangene med de artiklene du ønsker.

Send e-brev direkte til kassereren eilerbj@online.no. Det går også an å sende sms til 948 71 232.

^{*)} = forbehold om endring i portotakster fra 2023.

Skolehager

På 1950-tallet husker jeg at vi hadde skolehage ved Råk skole i Stjørna. En par-sell nedenfor skolen var delt opp med et visst areal for hver elev.

Vi fikk utlevert forskjellige frøsorter som reddik, mainepe og gulrot, kanskje også gulrot. Noen hadde visst også et felt heime. Ved Uddu skole i Rissa var det slik, og i Hemne fikk elevene utlevert frø. Så kom læreren på inspeksjon. Jeg tror også at vi fikk diplom og at det var høsttakke-fest der avlingen ble presentert.

Er dette kjent fra andre bygder i Fosen? Send noen ord til Fosen historielag.

Eilert Bjørkvik.

Grasrotandelen er en tilskuddsordning til lag og foreninger i regi av Norsk Tipping, som gir 5 % av stilleinnsatsen din i fotballtipping, Lotto eller Extra, til det laget du selv velger.

De siste årene våre medlemmer tilført oss omlag kr 12000 i året uten at det koster noe ekstra. Vi håper flere vil støtte oss. Du oppgir bare organisasjonsnummeret vårt.

Fosen historielags orgnr 980 104 206

Fosen historielag

Fosen historielags styre

Johan G Foss, leder

7270 Dyrvik,
Tlf 72 44 81 11 • 95 40 29 21
j-g-foss@online.no

John Ola Selbekk, nestleder

Hamnavegen 2, 7316 Lensvik
Tlf: 99 01 49 17
E-post: johnola55@outlook.com

Helge Bueng, sekretær

Skråfjordveien 53,
7170 Åfjord. Tlf 94 12 12 02
E-post: helge@bueng.no

Bernt Jørgen Stranden,

Bålfjordnesveien 10, 7167 Vallersund
Tlf 41 60 98 01
E-post: berntjs@broadpark.no

Bente Heggvik

Bjarne Ness vei 2
7033 Trondheim
Tlf: 93 80 14 87
E-post: Bente.Heggvik@kystmuseet.no

Varamedlemmer til styret:

Eilert Bjørkvik, også kasserer

Naustveien 179, 7100 Rissa.
Tlf 94 87 12 32
E-post: eilerbj@online.no

Ernst Robert Øyangen,

Øvre Stavsetveien 27, 7026 Trondheim
Tlf 99 49 39 73
E-post: ernstro@online.no

Maria Stølsmo

Likrokveien 193, Kyrksæterøra
Tlf 979 53 237
E-post: maristol@online.no

Redaktører for årboka

Per Ole Sollie

Storevika 12, 6940 Eikesfjord,
Tlf 99 28 43 44
E-post: p-oso@online.no

Svein Henrik Pedersen

Betaniavegen 5A, 7563 Malvik
Tlf: 97 71 83 86
E-post: svein.henrik.pedersen@gmail.com

Årboka har egen e-postadresse:

arbok@fosen-historielag.no

Redaktør Nytt om gammelt

Helge Bueng

7170 Åfjord • Tlf 94 12 12 02
E-post: helge@bueng.no

Nytt om gammelt 99

Redigert av Helge Bueng, Åfjord.
Redaksjonen avsluttet 03.11.2022
Grafisk form: Helge Bueng Reklame
Trykk: Orkla Grafiske AS
Opplag: 1200 eks.

Fosen historielag på nett:

www.fosen-historielag.no

E-post: post@fosen-historielag.no

www.facebook.com/fosenhistorielag

Bøker kan bestilles hos

Eilert Bjørkvik, tlf 948 71 232
e-post: eilerbj@online.no

Fosen historielags bank-konto:

4290.05.02758

Lørdag 2. juni 2023 samles vi til årsmøte på Titran i Frøya

De periodevise fiskeriene betydde mye for folk langs kysten. Særlig var innsiget av skreia viktig, den var godt betalt i forhold til sei og annen fisk. Så ikke rart at mange ble frista til å prøve lykken. Titran var et slikt sted. Fiskarheimen ble en viktig møteplass for folket som kom for å fiske. Dette var også godt stoff for dagspressen.

Fosen Blad meldte den siste dagen i februar 1928 at båtene har fått 20 – 40 mål sild (et mål sild var visstnok på 120 liter eller ca 100 kg), men at skreifiskerne bare har fått 20 – 30 stykker skrei. Arbeideravisa melder for samme dag at storsildfiskerne har gjort det godt og at det er fisket en del sei, skreia er ikke nevnt. Nidaros melder at skreifisket er dårlig, mens Adresseavisen skriver at fisket er fremdeles dårlig og det

er å anta at det er skreifangsten de mener. Mens seien var priset til 30 – 40 øre per stk, kunne man få 70 øre for skreia. For silda fikk man 7 – 8 kroner for et sildemål. Så ikke rart de håpet på godt skreifiske.

Det kjærkomne tilskuddet skreifiske var for kystfolket var i ferd med å endre seg. I 1928 var det nesten slutt på innsig av skrei til Midt-Norge. Siden slutten av 1800-tallet merka fiskerne at skreia ble magrere og dårligere for kvart år. Noe variasjon i mengden var det.

Året 1931 ble beskrevet som et rekordår for skreifisket, sjøl om den var så mager at oppkjøperne forlangte to for en. I 1933 var det beint slutt med innsig av skrei på Trøndelagskysten.

Bente Heggvik

FOSEN HISTORIELAG

www.fosen-historielag • facebook.com/Fosen Historielag